

Odjeljenje za razvojno-istraživačke poslove i socijalne inovacije

Mahira Poljak, profesorica pedagogije

RODITELJSTVO - PRIPREMA DJETETA ZA POLAZAK U ŠKOLU

1. Polazak u školu i njegov značaj za porodicu

Polazak u školu je veoma značajan događaj za cijelu porodicu. Kao i svaka promjena iziskuje novu organizaciju i podjelu odgovornosti unutar porodice. Dosadašnji porodični ritam se neizbježno mijenja, za neke porodice u potpunosti, za neke samo djelimično, ovisno o tome da li je dijete išlo u vrtić ili nije. Polazak u školu je posebno značajan za đake prvake za koje su ovo dani oprečnih emocija, dani ponosa, uzbuđenja i strahova, ali i njihov novi početak.

Naglašavamo da je ovo veoma značajna faza u razvoju djeteta jer predstavlja raskid sa periodom bezbrižnog djetinjstva, kod djece se pobuđuju nesigurnosti i strahovi jer ulaze u svijet novih izazova i doživljaja. Djecu u suštini nije strah škole nego odlaska od kuće, iz njegove sigurne baze gdje je bilo zaštićeno, maženo i paženo, bezbrižno se igralo i gdje je sve bilo usmjereno na zadovoljenje njegovih želja i potreba. Polaskom u školu životni krug oko djeteta se širi, ono ulazi u novu sredinu koja od njega zahtijeva mnogo novih stvari različitih od onih na koje je naviklo u porodici, a njegova osnovna aktivnost više nije igra nego učenje. Ono sada mora samostalno uspostavljati odnose sa vršnjacima i učiteljicom i mora da se prilagodi novim pravilima ponašanja: doći na vrijeme na nastavu, sjediti na jednom mjestu duže vrijeme, pratiti aktivnost do kraja - a uz sve to njegove sposobnosti učenja i izvršavanja zadataka stalno se procjenjuju. Nije rijedak slučaj da mnoga djeca ne uspijevaju lako da se adaptiraju obzirom na promjene sa kojima se susreću pri polasku u školu, a koje im mogu predstavljati poteškoću. Da bi se dijete što bolje prilagodilo zahtjevima škole potreban je skladan razvoj svih njegovih sposobnosti: motoričkih, socio-emocionalnih i intelektualnih.

Mnogi od nas su imali priliku doživjeti prvi dan škole i uočiti da, već od prvog ulaska u školu djeca pokazuju različita ponašanja i raspoloženja, pa su neka vesela i radoznala puna očekivanja neka su veoma zabrinuta ili ravnodušna, kod neke djece je jako izražen otpor prema školi, poneko dijete se čvrsto drži za svoje roditelje, plače i odbija da uđe u školu. Čak i za onu djecu koja nemaju problem sa odvajanjem ovaj period nije lak-do sada „bebe“ postaju „veliki dječaci i djevojčice“ i moraju se odgovorno ponašati, na šta možda nisu pripremljeni niti tome naučeni. Takve reakcije bilo da su pozitivne ili negativne su neminovne i neizbježne, ali također utječu na djetetovu daljnu prilagodbu školi i školskim zadacima. Od tih prvih dana u najvećoj mjeri zavisi uspješnost njegovog daljnjeg školovanja, pa ga možemo smatrati presudnim trenutkom za cijeli budući život djeteta. „Na neki način, polazak u školu je prvi veliki korak ka zrelosti, onaj u kojem se potvrđuje sav trud, pažnja i ljubav koji su do tog trenutka uloženi u odgoj djeteta.“ (<http://savrsenikrug.ba/psiholoska-zrelost-za-skolu/>).

2. Spremnost djeteta za polazak u školu

Priprema djeteta za školu počinje mnogo ranije nego što to većina roditelja misli, uvjetno rečeno, gotovo od samog rođenja djeteta. Također, spremnost za školu znači mnogo više od

onoga što se obično misli i više od dostignute određene psihofizičke zrelosti djeteta. Mnogo je važnije kod djeteta poticati njegov socio-emocionalni razvoj i razvijati određene osobine ličnosti koje će omogućiti da dodju do izražaja njegove intelektualne sposobnosti. To podrazumijeva: razvoj pozitivne slike o sebi, disciplinu, upornost, spremnost na saradnju, saosjećajnost, toleranciju, da se dijete zna ponositi uspjesima i podnositi neuspjehe, da može završiti započete aktivnosti, te da ima sposobnost izražavanja emocija na prikladan način. Poželjno je da roditelji pred dijete postavljaju različite zahtjeve i obaveze koje su u skladu sa njegovim uzrastom, a to će ujedno biti glavni pomagači u njegovom daljnjem školovanju. Te osobine i vještine se stiču i razvijaju duži niz godina i temelj su od kojeg će zavistiti djetetov osjećaj odgovornosti, njegova sigurnost i samostalnost. Poticanje samostalnosti u početku će značiti mnogo nereda i "potrošenog" slobodnog vremena, ali je odlično "ulaganje" za budućnost. Samostalna djeca se lakše snalaze u školi, a od prvačića se mnogo očekuje: treba se odvojiti od roditelja i provesti dan u školi, voditi računa o svojim stvarima, zadacima i obavezama, samostalno obavljati higijenske potrebe, oblačiti se i samostalno jesti, donositi odluke, poštovati autoritet i određena pravila funkcioniranja u grupi. Ako dijete ima naviku da roditelji obavljaju sve za njega i umjesto njega onda ne možemo očekivati da će prvi dan škole, kada stavi torbu na ramena odjednom postati neko drugi.

Svako dijete koje živi u stimulatívnoj sredini, gdje roditelji ne sputavaju njegovu prirodnu potrebu da istražuje svijet oko sebe i stiče znanja, podstiču samostalnost i omogućavaju djetetu da doživi uspjehe i neuspjehe kako bi se naučilo nositi s njima, te koriste pohvale i nagrade spremno će dočekati izazove koje nameće škola. S druge strane, kritiziranje, pretjerano kontroliranje i naređivanje ili pak prezaštićivanje djeteta od stvari koje ono može i treba činiti proizvesti će nisko samopoštovanje i samopouzdanje kod djeteta jer će se ono bojati da započne neku aktivnost zbog nepovjerenja u sebe i svoje sposobnosti, te zbog straha od kazne koja uslijedi nakon neuspjeha. Takave osjećaje dijete će ponijeti u školu što će mu otežavati prilagodbu i izvršavanje školskih obaveza. Poželjno je često razgovarati sa djetetom kako bi dokučili šta ga najviše plaši kada je u pitanju škola. Moguće je da djecu u konačnici jedino plaši to što vide da su roditelji u strahu, možda čak i većem od njihovog vlastitog. Međutim, zabrinutost roditelja potpuno je razumljiva obzirom da će početna prilagodba na školu znatno utjecati na osjećaj pripadnosti, zadovoljstva, radosti, te motivacije za učenjem od čega će zavistiti i djetetova uspješnost. Roditeljski strahovi se neminovno prenose na dijete i jako je važno da ih oni koliko je moguće iskontroliraju. Dakle, ako stvaramo motivirajuće okruženje u kojem se podržava dječija radoznalost, aktivnost, sticanje novih iskustava, igra i stvaralaštvo, stvaramo dobre uvjete za budućeg uspješnog đaka prvaka.

3. Polazak u školu je sve bliže: Šta roditelji trebaju učiniti?

Činjenica je da svaki roditelj želi da njegovo dijete dobro uči, da se uspješno uključi u društvo i maksimalno ostvari u svom životu. Potrebno je naglasiti da je, bez obzira na ta pozitivna očekivanja, važno biti spreman na mogućnost javljanja manjih ili većih poteškoća u prilagođavanju djeteta. Obično te poteškoće dijete ispoljava promjenama u ponašanju, bilo da se pretjerano povlači u sebe i postaje jako osjetljivo ili postaje veoma nemirno i agresívno, a moguće su i druge reakcije kao što su zaboravnost, plakanje, strahovi, izbjegavanje škole, „bjekstvo u bolest“, poremećaj apetita, sna ili funkcija probavnih organa.

Najčešće su to normalni, samo prolazni simptomi ili reakcije na koje je važno pravovremeno i ispravno reagirati a koji su obično pokazatelj straha od odvajanja, od neuspjeha u prilagođavanju, od školskog neuspjeha ili poteškoće koju dijete ne može objasniti ili izraziti riječima, pa ovakvim ponašanjima od roditelja traži pomoć. Zbog toga je važno da se uloga roditelja u ovoj fazi odnosi upravo na pružanje podrške toj prilagodbi jačanjem djetetovog samopouzdanja, osjećaja i odgovornosti za rad, stvaranjem radnih navika i razvijanjem pozitivnog stava o školi.

Osim prethodno navedenog poželjno je da roditelji:

- Osamostale dijete u brizi za sebe (oblačenje i obuvanje, kulturno-higijenske navike pri jelu, kulturne navike ophođenja kao što su pozdravljanje i primjereno korištenje tzv. "četiri čarobne riječi" – molim, hvala, izvoli, oprost), te ga nauče važne stvari poput imena i prezimena članova porodice, adresu i broj telefona, siguran put od kuće do škole, pravila u saobraćaju, gledanje na sat i sl.;
- Ranije naviknu dijete na određeni dnevni ritam kakav će imati kada krene u školu: vrijeme ustajanja, vrijeme obroka, obavljanje određenih zadataka (pakovanje školske torbe, zaključavanje vrata stana i sl.), vrijeme kada se s djetetom nešto radi (crtate, pišete, čitate i sl. po mogućnosti na mjestu na kojem će raditi kada krene u školu);
- Pokušaju djetetu pružiti što realniju sliku škole i onoga što se očekuje od đaka, ne uljepšavati i ne zastrašivati ga. Važno je razviti pozitivan stav prema školi i učenju, te izbjegavati negativne komentare pred djetetom bilo da se odnose na učiteljicu/učitelja, bilo na školski plan i program. Svojim autoritetom učiteljica/učitelj vrše veliki odgojni utjecaj na dijete;
- Ne pokušavaju ostvariti vlastite neostvarene potencijale, želje i ciljeve kroz dijete, te da se oslobode toga da ono mora biti najbolje u školi. Roditeljima su njihova djeca najčešće najbolja, najpametnija i uvijek u središtu pažnje. Dolaskom u školu djeca koja su na to navikla uviđaju da nisu baš tako savršeni te da tu nisu u središtu pažnje, pa svoje prve neuspjehe vrlo teško podnose;
- Upozoravaju dijete kako će u školi češće nego do sada biti izloženo ocjenjivanju i/ili uspoređivanju s drugom djecom, te mu objasniti i pokazati kako njegov uspjeh u školi neće utjecati na ljubav roditelja prema njemu;
- Omogućavaju djetetu da doživi neuspjeh i objašnjavaju mu da je on nužan prije nego se nešto novo nauči (djetetu omogućiti pravo na pogreške);
- Isplaniraju vrijeme za izradu domaćih zadataka kako bi djetetu ostalo dovoljno vremena za igru, te pomažu u izradi istih na način da djetetu „budu pri ruci“ samo onda kada zatreba;

Ako se uzme u obzir veći dio svega navedenog, roditelji bi trebali imati sretnog prvačića.

LITERATURA:

1. Pećnik, N., Starc, B., (2010), „Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece“, Zagreb, Denona d.o.o.
2. Longo, I., (2001), „Roditeljstvo se može učiti“, Zagreb, Alinea
3. Juul, J., (1996), „Vaše kompetentno dijete“, Zagreb, Educa

4. <http://ordinacija.vecernji.hr/budi-sretan/sretno-dijete/od-goda-polaska-u-skolu/>
  5. <http://savrsenikrug.ba/psiholoska-zrelost-za-skolu/>
-